

risk kontrol med ubevilgede udgifters afholdelse stort set var ukendt før 1914 — og i øvrigt ville have været umulig i de ikke ubetydelige tidsrum, da rigsdagen ikke var samlet eller dens møder var udsat ved kgl. resolution — måtte nødvendigvis give ministrene en betydelig frihed til alene under efterfølgende kontrol at afholde ubevilgede udgifter. Rigsdagssamlingernes udstrækning til at dække det meste af året, og regeringens politiske afhængighed af folketingets flertal skabte den praktiske baggrund for at omlægge kontrollen til i et vist omfang at blive forudgående. Ændringen skete dog kun langsomt og gradvis, og den ældre praksis har sat sit præg på retsopfattelsen også i nyere tid.

2. *Tillægsbevillingslovene for finansåret 1850-51.* Det er allerede tidligere omtalt, at der for finansåret 1850-51 vedtoges to tillægsbevillingslove. Den første stadfæstedes den 27. marts 1851, altså endnu inden finansårets udløb, og kunne således i nogen grad anses for en forudgående godkendelse af visse udgifters afholdelse. Forslaget til den anden lov fremsattes først i den rigsdagssamling, som begyndte i oktober 1851, altså lang tid efter finansårets udløb, og var derfor rent efterfølgende. Dette gav anledning til en principiel debat om tillægsbevillingslovens karakter, og det folketingsudvalg, der behandlede forslaget, formulerede i sin betænkning af 21. januar 1852 visse principielle synspunkter foruden de i det foregående afsnit refererede udtalelser om overskridelsers berettigelse.

Betænkningen fremhævede, at alle de på forslaget opførte summer allerede var kommet til udgift for statskassen. Det, der skulle tages stilling til, var derfor, dels om regeringen i hvert enkelt tilfælde havde haft tilstrækkelig grund til at overskride den bemyndigelse, der var givet ved finansloven og den første tillægsbevillingslov, dels om den enkelte overskridelse var af en sådan art, „at dækning af ansvaret derfor hensigtsmæssigt kan søges og gives gennem en tillægsbevillingslov“.

Et af udvalgets medlemmer, Rothe, mente, at disse spørgsmål ikke kunne afgøres, før revisionen af regnskabet var fuldført. Hvis rigsdagen traf sin beslutning nu, ville den bringe sig i en skæv stilling til sagen med hensyn til den decision af regn-

skabet, som den senere måtte afgive. Han fremhævede, at det jo drejede sig om udgifter, der allerede havde fundet sted og ikke kunne forandres ved rigsdagens beslutning, og han indså ikke, at det i reglen ville være betænkeligt at udsætte den endelige bestemmelse herom til et senere stadium. Han indstillede derfor, at forslaget ikke skulle fremmes.

Udvalgets flertal (Fenger, Krieger, J. E. Larsen og Lehmann) ville ikke gå så vidt. Om en enkelt udgiftspost — vedrørende administration af vestindiske plantager, der var overtaget af staten som ufyldstgjort panthaver — udtaltes det, at spørgsmålet om berettigelsen af dens afholdelse var så indviklet, at klarhed først kunne skabes ved revisionen. Posten foresloges derfor udeladt af lovforslaget.

En anden udgiftspost — ligeledes vedrørende Vestindien, nemlig driftslån til vanskeligt stillede plantageejere — ville flertallet efter omstændighederne lade passere, uanset at man anså det for „aldeles utilrådeligt, om administrationen gentog det samme forsøg“ (Rigsdagstidende, 3. session 1851, Anhang B, sp. 537-46.)

For de øvrige posters vedkommende rejste udvalget ingen kritik af regeringen, og dets indstilling toges til følge af folketinget.

Det synes heraf at kunne sluttes, at ingen ville bestride regeringens principielle adgang til at afholde ubevilgede udgifter under efterfølgende kontrol. Det, man interesserede sig for, var alene, om den enkelte udgifts karakter var en sådan, at den kunne anses for nødvendig og forsvarlig og regeringen derfor være ansvarsfri, eller om regeringen måtte drages til ansvar for dispositionen. Endvidere kan det af de fremsatte udtalelser og den fulgte fremgangsmåde, udledes, at tillægsbevillingslovens behandling kun ansås for den første af to lejligheder til at tage stilling til regeringens dispositioner. Den anden lejlighed var forelæggelsen af statsregnskabet med revisorerens bemærkninger.

Den principielle debat i de følgende år prægedes af de skarpe politiske modsætninger og af den kritik, som navnlig sattes ind mod krigsministeriets finansielle forvaltning og regnskabsafleggelse. En række ekstraordinære dispositioner blev fremdraget, skarpest i tilslutning til forslaget til tillægsbevillingslov for 1854-55, som gav